

د لوړو زده کړو وزارت
میرویس خان نیکه زابل پوهنتون
علمي او محصلانو چارو معاونیت
څېړنو او علمي مجلې آمریت
څېړنو او علمي مجلې عمومي مدیریت

د میرویس خان نیکه پوهنتون - زابل د څېړنو علمي پالیسي

ترتیب کوونکی: د څېړنو او علمي مجلې عمومي مدیر سلطان محمد (عفان)

کال ۱۴۰۵

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سريزه

علمي څېړنه د لوړو زده کړو د نظام له اساسي دندو څخه ده چې د پوهې د توليد، د ستونزو د تحليل، او د شواهدو پر بنسټ د حل لارو د وړاندې کولو لپاره مهمه وسيله گڼل کېږي. پوهنتونونه نه يوازې د تدريس مرکزونه دي، بلکې د نوې پوهې د توليد او علمي نوښت د پراختيا لپاره هم حياتي رول لري (Creswell & Creswell, 2018) په همدې اساس، د زابل پوهنتون د څېړنو علمي پاليسي د دې لپاره رامنځته کېږي چې د څېړنيزو فعاليتونو لپاره يو منظم، شفاف او معيارمحوره چوکاټ برابر کړي.

په معاصره نړۍ کې د پوهنتونونو علمي اعتبار تر ډېره د هغوی د څېړنيز ظرفيت پورې تړلی وي. هر څومره چې څېړنې قوي، معياري او د نړيوالو اصولو مطابق وي، هغومره د پوهنتون علمي ارزښت او د ټولنې په پرمختگ کې يې ونډه زياتېږي. له همدې امله، دا پاليسي هڅه کوي چې د استادانو او محصلينو لپاره داسې لارښود اصول رامنځته کړي چې د څېړنو کيفيت لوړ کړي، علمي صداقت پياوړی کړي، او د څېړنو پايلې د ټولنې له اړتياوو سره وتړي.

په افغانستان کې د لوړو زده کړو سکتور له بېلابېلو ننګونو سره مخ دی، لکه د څېړنيزو سرچينو محدوديت، د مالي ملاتړ کمښت، او د مسلکي مهارتونو اړتيا. له همدې امله، د څېړنو منظم تنظيم او د يوې روښانه پاليسي شتون اړين دی څو علمي فعاليتونه د گډو معيارونو له مخې ترسره شي او د غيرعلمي يا کمزوري کيفيت لرونکو څېړنو مخه ونیول شي (World Bank, 2020). دغه پاليسي د نړيوالو علمي معيارونو لکه اخلاقي اصول، د څېړنو بياکتنه (peer review)، او علمي شفافيت په رڼا کې جوړه شوې ده. دا نه يوازې د څېړنو د تنظيم لپاره لارښود دی، بلکې د علمي کلتور د ودې لپاره هم يو بنسټيز سند گڼل کېږي. په پای کې د زابل پوهنتون د څېړنو علمي پاليسي موخه دا ده چې د پوهې توليد ته وده ورکړي، د استادانو او محصلينو څېړنيز ظرفيت لوړ کړي، او د علمي څېړنو پايلې د ټولنې د ستونزو په حل کې اغېزمنې کړي.

د څېړنو د علمي پاليسي موخې

د زابل پوهنتون د څېړنو علمي پاليسي لاندې اساسي موخې لري

1. د زابل پوهنتون د ستراتيژيک پلان سره سم د څېړنې لارښونه کول.
2. د باکفېته او معياري علمي څېړنو ترسره کولو لپاره منظم چوکاټ برابرول.
3. د استادانو او محصلينو د څېړنيز ظرفيت لوړول او علمي مهارتونه پياوړي کول.
4. د استادانو او محصلينو هڅول ترڅو په څېړنه کې فعاله ونډه واخلي.
5. د کورنيو او بهرنيو ادارو سره د علمي همکاريو چوکاټ رامنځته کول.

6. د څېړنيزو پروژو د علمي او اخلاقي كفايت څخه ډاډ ترلاسه كول.
7. د عملي څېړنو د كميت او كفايت لوړول.
8. د ملي او نړيوالو څېړنيزو همكاريو پراختيا.
9. د زابل پوهنتون علمي اعتبار او ملي حيثيت لوړول.
10. د څېړنو د مديريت، ارزونې او خپرولو لپاره معياري سيستم رامنځته كول.

د څېړنې اصول

د زابل پوهنتون د څېړنو ټولې علمي چارې د لاندې اصولو پر بنسټ ترسره کېږي

علمي صداقت: ټولې څېړنې بايد رښتينې، بې غرضه او له هر ډول جعل او تحريف څخه پاکې وي.

شفافيت: د څېړنې پروسه، معلومات، او پايلې بايد روښانه او د تاييد وړ وي.

بې طرفي: څېړنه بايد د شخصي نظرونو او تعصبونو څخه پاکه وي او يوازې پر شواهدو ولاړه وي.

اعتبار: د څېړنې ميتودونه او پايلې بايد علمي اعتبار ولري او تکرار کې د ورته پايلو وړتيا ولري.

اخلاقي اصول: د انسانانو، حيواناتو او معلوماتو سره بايد په اخلاقي ډول چلند وشي.

د غلا مخنيوی: د نورو څېړونکو کارونه بايد په سمه توگه حواله شي او د غلا مخه ونیول شي.

مسلكي مسؤليت: څېړونكي بايد د خپلو کارونو بشپړ مسووليت په غاړه واخلي.

علمي ازادي: څېړونكي د علمي کار په انتخاب او ترسره كولو کې ازاد دي، تر هغه چې اخلاقي حدود مراعات كړي.

او همداسي نور لکه: **څېړنيز صداقت، ځان بساينه، ملي لومړيتوبونه، ټولنيز مسوليت، زيان مخنيوي، محرميت ساتنه او ملي گټو ته درناوی.**

د څېړنې ډولونه

د زابل پوهنتون د علمي پاليسي له مخې، څېړنې په عمومي ډول لاندې ډولونه لري

بنسټيزې څېړنې: دا ډول څېړنې د نوې علمي پوهې د توليد لپاره ترسره کېږي او مستقيم عملي هدف نه لري، بلکې د علمي پوهې بنسټ پياوړی کوي.

تطبيقي څېړنې: دا څېړنې د مشخصو ستونزو د حل لپاره ترسره کېږي او د عملي گټې لرونکې پايلې وړاندې کوي.

تشریحي څېړنې: په دې ډول څېړنو کې موجود وضعیت، پېښې يا پديدې تشریح او تحلیل کېږي.

تحليلي څېړنې: دا څېړنې د معلوماتو ژوره تحليل کوي ترڅو د علت او معلول اړیکې روښانه کړي.

د محصلينو څېړنې: دا هغه څېړنې دي چې د ليسانس، ماسټرۍ او دوکتورا محصلين يې د خپلې زده کړې د بشپړولو لپاره ترسره کوي.

گډې څېړنې: دا څېړنې د پوهنتون دننه يا له نورو ملي او نړيوالو ادارو سره په گډه همېرغي ترسره کېږي.

د څېړنو اداره

د زابل پوهنتون د څېړنو د مؤثر مديريت او همغږۍ لپاره يو منظم اداري جوړښت رامنځته کوي چې لاندې برخې به لري

د څېړنيز مرکز: دا مرکز د ټولو څېړنيزو فعاليتونو د همغږۍ، پلان جوړونې او پلي کولو مسووليت لري.

د څېړنو عمومي کمېټه: دا کمېټه د څېړنيزو پروپوزلونو ارزونه، د څېړنو د کيفيت څارنه، او د څېړنيزو پاليسۍ د تطبيق څارنه کوي .
څېړنيز علمي بورډ: د څېړنو د اخلاقي معيارونو د تطبيق، د گډونوالو د حقونو د ساتنې، او د اخلاقي سرغړونو د مخنيوي مسووليت لري.
د پوهنځيو د څېړنو فرعي کمېټې: هر پوهنځی به يوه همغږي لرونکې کمېټه لري چې د خپل پوهنځي د څېړنيزو فعاليتونو تنظيم کوي.

تمويل او ملاتړ (Funding & Support)

تمويل او ملاتړ: د زابل پوهنتون د څېړنيزو فعاليتونو د پياوړتيا لپاره د تمويل او ملاتړ منظم سيستم رامنځته کېږي، تر څو استادان او محصلين وکولای شي خپلې څېړنې په ښه کيفيت ترسره کړي .د تمويل او ملاتړ اساسي برخې په لاندې ډول دي.
د پوهنتون داخلي بوديجه: پوهنتون به د خپلې کلنۍ بوديجې يوه برخه د څېړنيزو پروژو، لابراتوارونو، کتابتونونو او علمي فعاليتونو لپاره ځانگړې کوي.
د څېړنيزو پروژو سيالي: څېړونکي کولای شي د وړانديز شويو پروپوزلونو له لارې د څېړنيزو همکاريو لپاره سيالي وکړي.
ملي او نړيوال تمويل: پوهنتون رهبري او څېړنيز مرکز به هڅه کوي د ملي او نړيوالو ادارو، سازمانونو او تمويل کوونکو بنسټونو څخه د څېړنو لپاره ملاتړ ترلاسه کړي.
د استادانو او محصلينو هڅونه: هغو څېړونکو ته چې باکيفيته او اغېزمنې څېړنې ترسره کوي، علمي امتيازات، ستاينليکونه او نور تشويقي امکانات برابرېږي.
د سرچينو او امکاناتو برابرول: لابراتوارونه، کتابتونونه، ډيجيټل سرچينې او اړين تخنيکي وسايل به د څېړونکو په اختيار کې ورکول کېږي.

د څېړنو د تصويب پروسه

د زابل پوهنتون د څېړنو ټولې علمي پروژې بايد د لاندې مرحلو له لارې تصويب شي:
د څېړنې پروپوزل چمتو کول: څېړونکی بايد د څېړنې مفصل پروپوزل چمتو کړي چې پکې موضوع، موخې، ميتودولوژي او تمه شوې پايلې شاملې وي.
د پوهنځي لومړنۍ ارزونه: پروپوزل د اړوند پوهنځي د څېړنيزې کمېټې له خوا ارزول کېږي ترڅو د موضوع علمي ارزښت وټاکل شي.
اخلاقي ارزونه: هغه څېړنې چې له انسانانو، معلوماتو يا حساسو موضوعاتو سره تړاو لري، بايد د څېړنيز علمي بورډ له خوا وڅېړل شي.
تعديلات او اصلاحات: که اړتيا وي څېړونکي ته د اصلاحاتو وړانديز کېږي ترڅو پروپوزل معياري شي.
وروستۍ منظوري: د ټولو پړاوونو له بشپړېدو وروسته پروپوزل په رسمي ډول د پوهنتون رياست له خوا منظورېږي.
ثبت او تعقيب: تصويب شوې څېړنه په رسمي ډول ثبتېږي او د پرمختگ مرحلې يې د ټاکل شوي ميکانيزم له مخې څارل کېږي.

اخلاقي اصول

د زابل پوهنتون د ټولو څېړنيزو فعاليتونو بنسټ د قوي اخلاقي اصولو پر رعايت ولاړ دی څو علمي صداقت، د گډونوالو حقوق، او د څېړنې اعتبار خوندي پاتې شي. ټول څېړونکي مکلف دي چې لاندې اصول مراعات کړي:

- **د علمي غلا مخنيوی:** د نورو څېړونکو کارونه، نظريات او معلومات بايد په سمه توگه حواله شي او هر ډول سرقت يا غلا جدي سرغړونه گڼل کېږي.
- **د معلوماتو محرميت:** د څېړنې په جريان کې ترلاسه شوي شخصي او حساس معلومات بايد خوندي وساتل شي او يوازې د علمي موخو لپاره وکارول شي.
- **د گډونوالو رضایت:** د څېړنې گډونوال بايد مخکې له گډون څخه بشپړ معلومات ولري او خپله خوښه (رضایت) څرگنده کړي.

- **د انسانانو او حیواناتو درناوی:** په ټولو څېړنو کې باید د انسانانو کرامت او د حیواناتو د هوساینې اصول مراعات شي.
- **د گټو تضاد:** څېړونکي باید هر ډول شخصي، مالي یا اداري گټې چې د څېړنې پر بې طرفۍ اغېز کولی شي، افشا کړي.
- **علمي صداقت:** د معلوماتو جعل، تحریف یا ناسم تحلیل سخت منع دی او د پوهنتون له اصولو سره په ټکر کې دی.
- **مسلكي مسؤليت:** څېړونکي د خپلو ټولو علمي فعالیتونو مسوول دي او باید د لوړ معیار مسلكي چلند ولري.

ارزونه او څارنه

د زابل پوهنتون د څېړنیزو فعالیتونو د کیفیت د لوړولو او دوامدار پرمختګ لپاره د ارزونې او څارنې منظم سیستم رامنځته کېږي. دا سیستم ډاډ ورکوي چې ټولې څېړنې د ټاکل شویو معیارونو مطابق ترسره شي.

- **کلنۍ ارزونه:** د څېړنیزو فعالیتونو هر کال ارزونه کېږي ترڅو د پرمختګ کچه او ستونزې مشخصې شي.
- **د پروژو د پرمختګ څارنه:** روانې څېړنیزې پروژې په منظم ډول څارل کېږي ترڅو د وخت، کیفیت او هدفونو مطابق پرمخ ولاړې شي.
- **د کیفیت ارزونه:** د څېړنو علمي کیفیت د ټاکل شویو معیارونو لکه اعتبار، میتودولوژي او پایلو له مخې ارزول کېږي.
- **راپور ورکونه:** څېړونکي او اړوند پوهنځي مکلف دي چې د خپلو څېړنو منظم راپورونه وړاندې کړي.
- **اصلاحي اقدامات:** د ارزونې پایلو پر بنسټ د څېړنیز سیستم د ښه والي لپاره لازم اصلاحات عملي کېږي.
- **شفافیت او حساب ورکونه:** ټولې څېړنیزې چارې باید شفافې وي او د پوهنتون ادارې ته د حساب ورکولو سیستم موجود وي.

سرغړونې او جزاگانې

د زابل پوهنتون د څېړنیزو فعالیتونو د اعتبار او علمي معیارونو د ساتنې لپاره هر ډول سرغړونې جدي گڼل کېږي او د لاندې اصولو له مخې ورسره چلند کېږي

- **علمي غلا (Plagiarism):** د نورو څېړونکو د کار، نظرياتو یا معلوماتو بې اجازې استعمال د جدي سرغړونې په توگه گڼل کېږي او د انضباطي اقداماتو سبب گرځي.
- **د معلوماتو جعل یا تحریف:** د څېړنې د پایلو بدلول، جوړول یا ناسم وړاندې کول په کلکه منع دي.
- **د اخلاقي اصولو سرغړونه:** د گډونوالو د حقونو نه مراعات، د محرمیت ماتول یا د رضایت پرته څېړنه ترسره کول سرغړونه گڼل کېږي.
- **د تمویل ناسمه کارونه:** د څېړنیزو مرستو یا بودیجې ناسم استعمال د اداري او قانوني اقداماتو سبب کېږي.

د سرغړونې په صورت کې لاندې اقدامات ترسره کېږي.

- **شفاهي یا تحريري خبرداری**
- **د څېړنې د پروژې ځنډول یا لغوه کول**
- **د څېړنیزو امتیازاتو سلب**
- **اداري او انضباطي سزاوې د لوړو ذده کړو وزارت محترم مقام د مقرراتو مطابق**

د بیا کتنې حق

څېړونکي حق لري چې د پرېکړې پر وړاندې د ټاکل شويو اداري لارو اعتراض وکړي او خپله موضوع د دوهم ځل لپاره وڅېړي.

بيا کتنه او تعديل

دا علمي پاليسي د دې لپاره جوړه شوې چې د زابل پوهنتون د څېړنيزو فعاليتونو لپاره يو منظم او معياري چوکاټ برابر کړي، خو د علمي اړتياوو، ټولنيزو بدلونونو او نړيوالو معيارونو د تحول له امله دا پاليسي بايد په منظم ډول بيا وکتل شي.

د بيا کتنې موده: دا پاليسي بايد لږ تر لږه هر 2 يا 3 کاله وروسته په رسمي ډول بيا وکتل شي.

د بيا کتنې مسووليت: د پوهنتون د څېړنو مرکز او اړوند علمي کمېټې د دې پاليسي د بيا کتنې او تعديل مسووليت لري.

د بدلون وړاندیزونه:

استادان، څېړونکي او پوهنځي کولای شي د اړتيا له مخې د پاليسي د ښه والي لپاره خپل وړاندیزونه وړاندې کړي.

د نړيوالو معيارونو تطبيق: د بيا کتنې په جريان کې به هڅه کېږي چې نوې علمي پرمختګونه او نړيوال څېړنيز معيارونه په پاليسي کې شامل شي.

وروستۍ منظوري: هر ډول تعديل بايد د پوهنتون د علمي شورا له خوا تصويب او رسمي شي.

والسلام

نوموړې پاليسي د ميرويس خان نيکه پوهنتون - زابل د څېړنو عمومي کمېټې په () گڼه پروتوکول ۱۴۰۵ / ۴ / نيټه غونډه

کې تائيد او صحت لري.

ياده پاليسي د د ميرويس خان نيکه پوهنتون - زابل د علمي شورا په () گڼه پروتوکول ۱۴۰۵ / ۴ / نيټه غونډه

کې تائيد او صحت لري.

نوماند پوهنيار مولوي بهاءالحق (عزام)

د علمي او محصلانو چارو مرستيال